

Københavns og Vartov Valgmenigheder

December 2024 Nr. 4

Kristne amuletter

Sekstende søndag efter trinitatis: Johannes 11,19-45

De allerførste kristne var jøder. Født og opdraget i troen på den gammeltestamentlige Gud. For drengenes vedkommende omskåret som tegn på, at de tilhørte det udvalgte folk. De levede efter jødiske traditioner og var rundet af jødisk kultur.

Men hurtigt spredte den unge kristendom sig ud over Israels grænser og tiltrak mennesker, som ikke var jøder. Hedninger kalder man dem, fordi de dyrkede de græsk-romerske guder, før de kom til tro på Gud og hans søn, Jesus Kristus. Deres traditioner og kultur var fra Romerriget. Det siger sig selv, at det ikke altid var så let at vænne sig fra de hedenske vaner, når man tilsluttede sig kristendommen. Formentlig var der mange ting, som man satte pris på i den almindelige hedenske kultur, som man nødigt ville slippe. Hedenske traditioner kunne stadig forekomme attraktive.

Eksempelvis var det almindeligt, at man brugte amuletter som beskyttelse mod det onde. Amuletterne kunne være små genstande eller smykker, som man kunne bære med sig overalt. Tanken var, at de skulle afværge ulykker og skærme mod ondskab. Mange kristne havde svært ved at lægge den tradition fra sig, og det er nok ikke svært at sætte sig ind i. Jeg ved i hvert fald, at det kan være behageligt at have sin yndlingsgenstand med sig. Måske en sten eller mønt, man kan have liggende i lommen. Eller et smykke, som man kan have om halsen eller på fingeren. Naturligvis tror de færreste i dag, at det har en konkret effekt, bortset fra altså at man føler sig mere tilpas, når man kan fornemme den pågældende genstand.

I antikken mente man nok, at virkningen var mere direkte. Dæmoner, djævelskab og hekseri blev afskrækket af amuletten ifølge den folkelige, hedenske forståelse. Men det brød den officielle kirke sig ikke om. Det er magi at tro, at en genstand kan

frelse fra noget. Kristendommen indeholder ikke magi. I stedet anbefalede teologerne, at man læste et bibelvers og bad en bøn, hvis man følte sig truet, for så ville Kristus hjælpe – og det er ikke magi.

Men folkelige traditioner har en tendens til at overleve, og måske er det et udtryk for en form for kompromis, at mange kristne amuletter har form af et bibelvers, som kan være indgraveret i et smykke eller simpelthen være skrevet på en lille papyrus, som er kunstfærdigt foldet, så man kan bære den med sig overalt. På den måde er det ikke amuletten selv, der beskytter mod det onde, men man kan til enhver tid søge trøst i den tekst, som amuletten består af. Om det har medført nogen praktisk forskel i brugen af amuletten, er nok mere tvivlsomt. Mon ikke man stadig har ment, at man blev beskyttet mod det onde?

Og gad vide, hvad en arkæolog ville finde frem til, hvis man om to tusind år skulle analysere danskernes brug af smykketors. Mon ikke man ville konkludere, at danskerne selv i det 21. århundrede havde en udstrakt brug af amuletter? Og det er måske ikke så underligt, for som sagt er det et alment fænomen at ville have noget tæt som giver ro og tryghed.

Hvis jeg skulle have en amulet med et bibelsted på samme måde som de antikke kristne, så ville jeg vælge fra dagens tekster. For alle teksterne i dag rummer præcise formuleringer, som er gode at have med sig og tænke på, uanset om det er i en amulet eller blot i erindringen.

”Mørket er ikke mørke for dig”, lød det i den gammeltestamentlige læsning og selve formuleringen lyser op, så den kan trøste enhver, der befinder sig i mørke. Fra det mørkerædede barn, for hvem uhyggen dukker op, når lyset slukkes. Over den søvnløse voksne, for hvem uroen vækkes

til live og tankerne formørkes, når nattens hvile udebliver. Til den sørgende og den deprimerede, for hvem dagens lys er en håb, fordi det oplyser den virkelighed, som har mistet sin mening. Så lyder det i salmen: ”Siger jeg: ”Mørket skal dække mig, lyset blive til nat omkring mig”, så er mørket ikke mørke for dig, natten er lys som dagen, mørket er som lyset” (Salme 139,11-12). For det er trøsten, som man gerne vil have helt tæt på sig og bære med sig rundt, så man aldrig glemmer det: ”Mørket er ikke mørke for dig”. Sådan siger salmisten til Gud i tillid til, at Gud er noget andet. Min virkelighed er ikke din virkelighed, betyder det. Hvis jeg er i mørket, er du også dér, men du er ikke begrænset af mit mørke. Min erkendelse er begrænset, men du kan se det, som jeg ikke kan se, for mine grænser gælder ikke for dig. Med det i tankerne kan jeg tro på, at jeg ikke kan styre virkeligheden med mit mørke, for ”mørket er ikke mørke for dig”. Det er godt at tænke. Det er godt at have med sig. Det kan være en amulet.

Teksten fra Første Korintherbrev rummer på samme måde et udsagn, som man hverken kan eller vil slippe, når man først har hørt det: ”for at Gud kan være alt i alle” (1 Kor 15,28). I en halv sætning kulminerer Paulus’ grandiose vision om opstandelsen. Fuldendelsen kan ikke udtrykkes enklere end dette, ”at Gud kan være alt i alle”. Når vores virkelighed når sin grænse; når vores erkendelse ikke kan erkende mere; når vi ikke er mere, så er Gud. Så er Gud alt i alle. Hinsides os er der ikke andet end Gud, så grænsen for vores liv er grænsen mellem os og Gud. Her på vores side af grænsen er der så meget. Her er alting tvetydigt og kan ses fra forskellige perspektiver. Her kan man ikke opnå sikkerhed om noget, og så snart nogle mener at være sikre, bør man blive usikker. For der er så meget, og alting er så uoverskueligt og ugenomsigtigt, så tvivlen og tvetydigheden ikke kan und-

gås hos os. Men det, der ikke er os; det, der er det andet end os; det er det sikre og entydige. Det er Gud, for hvem vores mørke ikke er mørke, som skal være alt i alle. Det kan man leve med, og det er godt at have med sig, når man skal leve i sin begrænsede og tvetydige virkelighed. Det er godt at tænke, at det ubegrænsede og utvetydige er, at Gud skal være alt i alle. Det kan være en amulet.

”Mørket er ikke mørke for dig” er virkeligheden hinsides vores erkendelses grænser. ”Gud skal være alt i alle” er virkeligheden hinsides vores livs grænser. I Johannesevangeliet kommer det ind i vores erkendelse og ind i vores liv. ”Jeg er opstandelsen og livet”, siger Jesus til Martha. ”Jeg er opstandelsen og livet. Den, der tror på mig, skal leve, om han end dør.”

”Jeg er opstandelsen og livet” kunne være en amulet. Når det ord lyder til os, sprænger det vores grænser indefra. Vores erkendelses grænser definerer ikke verden. Vores livs grænser definerer ikke virkeligheden, når Jesus siger ”jeg er opstandelsen og livet”. For Gud er alt i alle på den anden side af livet, og vores mørke er ikke Guds mørke, for Guds søn er opstandelsen og livet for os. Det kan være en amulet: ”Jeg er opstandelsen og livet”, for det er godt at tænke, at grænserne for vores liv i verden ikke er bestemt af vores egne grænser. Med det kan man leve i verden med mørket og døden. Det er godt at have den amulet med sig: ”Jeg er opstandelsen og livet”.

Det er noget andet end at udvide grænserne for livet, sådan som Jesus gør, når han vækker Lazarus op til at leve lidt længere. Det er blot et tegn. For det handler slet ikke om at beherske grænserne eller overskride dem, som det altid har været menneskets ambition. Sådan som det stadig er blandt nutidens indflydelsesrige

magthavere og virksomhedsejere. Nogle arbejder på at etablere en civilisation på Mars. Andre forsøger at indoperere mikrochips i menneskers hjerner, så de kan styre en computer med tankerne. Atter andre udvikler kunstig intelligens. Ingen grænser vil man respektere, men fortsat overskride og udvide grænserne for menneskelig erkendelse og menneskeligt liv. Til alt dette siger Jesus: ”Jeg er opstandelsen og livet”. Selv om alle videnskabelige projekter skulle lykkes, så man kunne beherske alle grænser og suverænt beslutte, hvor, hvor længe og hvordan man vil leve og dø, vil det være udsagnet til os. For dette ”jeg er” overskrider vores erkendelse og vores liv. At have det med som amulet udvider ikke grænserne for vores erkendelse og vores liv, men sprænger dem indefra. For i dette udsagn tilsiges vi, at vores virkelighed, hvor god eller ond den end er, er ikke hele virkeligheden. Mørke og død ikke er mørke og død for Gud. Vores virkelighed er ikke Guds virkelighed. Med Jesu tilsagn gælder Guds virkelighed for os. Det er godt at have med som amulet.

DDS 224 – 21 – 542 --- 538 – 565 – 222

Hvad sker der i dåbskommissionen?

Heiner Lützen Ank

Kirkeministeriet nedsatte den 23. maj 2023 en kommission til se på det nuværende dåbsritual og eventuelt udarbejde et forslag til et nyt. Kommissionen skal være færdig med første del af arbejdet til sommer, hvor resultatet sendes i høring i hele det kirkelige landskab. Vores præst, Jesper Tang Nielsen, er medlem af kommissionen, og jeg har mødt ham til en samtale om arbejdet.

Først: Hvordan kom præsten i Vartov og Immanuelskirken overhovedet med i dåbskommissionen?

Jeg er faktisk ikke klar over, hvorfor jeg blev ringet op af Kirkeministeriet og tilbudt en plads i kommissionen. Mon ikke der har været en proces forud i bispekollegiet, hvor man har drøftet, hvilke kompetencer man havde brug for og så lavet en indstilling til ministeren. I så fald tror jeg, at kombinationen af mine kvalifikationer inden for Det Nye Testamente og min erfaring som præst har været udslagsgivende. Jeg blev i hvert fald glad for at blive spurgt.

Hvorfor var det overhovedet nødvendigt at nedsætte en dåbskommission?

Forud for kommissionen har der været et udvalgsarbejde, som har arbejdet med forskellige dele af gudstjenesten, herunder dåb og nadver. Jeg tror, at man i den forbindelse indsamlede erfaringer fra forskellige steder, der nødvendiggjorde kommissionsarbejdet. I kommissionen er vi i hvert fald blevet præsenteret for en række forhold, som tyder på, at dåbsritualet kan trænge til at blive set efter i sømmene.

Hvilke forhold tænker du på?

Der er flere. Rundt omkring i kirkerne er der fx opstået en række nye symboler i forbindelse med dåbshandling. Brugen af dåbsklude, dåbslys, dåbstræer og andre ting. Der har væ-

ret gjort forsøg forskellige steder med alternative dåbsritualer. Fx har man på Frederiksberg udarbejdet sit eget ritual, der forsøger at gøre det mere erfaringsnært for dåbskandidaten og vedkommendes familie. Det er også en væsentlig faktor, at mange oplever tilspørgslen på trosbekendelsen som en eksamination eller et forhør. Endvidere er der grund til at overveje, hvad det betyder, at konfirmanddåb fylder så meget, som den gør i Folkekirken. Konfirmanderne studser fx over, at de skal høre teksten om, at de små børn skal komme til Jesus (Mark 10,14).

Men betyder det ikke bare, at alle er et barn i forhold til Gud?

Jo, det kan man sige, og der er ingen problemer med den tekst, når der er tale om barnedåb og heller ikke ved voksendåb, men netop teenagerne synes, at det er mærkeligt at blive kaldt små børn. Det skal man i det mindste tage alvorligt og tænke over.

Hvilke andre ting har I tænkt over?

Mange ting! For det første er det et meget grundigt arbejde med mange møder i Fredericia. Vi har i detaljer gennemgået dåbsritualet, dets historie, sprog og teologi. Vi har forsøgt at tale os frem til en forståelse af dåbens betydning, og vi har prøvet at se rituallet i forhold til udviklingen i samfundet og i kirken i øvrigt. Desuden er der nogle ting, som vi ifølge kommissoriet skal tage stilling til, fx spørgsmålet ”er barnet hjemmedøbt”, som dåben egentlig burde indledes med, men som de fleste udelader. Ligesom vi skal se på, om dåbsritualet skal sprogligt opdateres, og om der kan foreslås en forkortelse af tilspørgslen, hvilket alligevel bliver brugt mange steder. Og så kommer der selvfølgelig spørgsmålet, om der skal udarbejdes et helt nyt ritual.

Skal der det?

Det kan jeg ikke rigtigt sige noget om, for vi har pålagt os selv en vis tavshedspligt,

men jeg kan sige, hvad der i hvert fald ikke vil komme ændringer af. Selvfølgelig bliver dåben i Faderens, Sønnens og Helligåndens navn og med tre håndfulde vand. Vi kommer ikke til at foreslå fuld neddykning, hvis nogen skulle være bange for det. Trosbekendelsen kommer naturligvis også til at optræde i rituallet på en eller anden måde, ligesom Fadervor gør, og der vil være en faddertiltale.

Hvad kan så ændre sig?

Rituallet, som det er nu, indeholder jo andre led, fx den indledende lovprisning, dåbsbønnen (vi takker dig himmelske fader, fordi du har givet os den hellige dåb ...), læsninger fra Bibelen om de små børn og ”mig er givet al magt ...” og andre led. Vi har særligt diskuteret læsningerne fra Bibelen og bønnerne. Om læsningerne har vi navnlig drøftet, om der kunne tænkes alternative eller supplerende læsninger, så man fx kunne vælge andre tekster til konfirmanddåb. Vi har også prøvet at skrive nye bønner, som dels kunne være mere erfaringsnære, dels kunne svare bedre til en nutidig dåbsteologi.

Hvad mener du med det?

Det står helt for egen regning, men jeg ville opfatte det som et fremskridt, hvis vi kunne komme uden om diskussionen, om de udøbte børn ikke er Guds børn. For mange er det faktisk et alvorligt spørgsmål, hvis man fx har børnebørn, hvoraf nogle er døbt og andre ikke. Jeg mener, at det er vigtigt at fastholde, at der i dåben sker noget afgørende – det er dåbens sakramentale karakter – uden implicit at fordømme de udøbte. Det er en vanskelig manøvre, som kræver både teologisk og sproglig eftertænsksomhed.

Men er det ikke sådan, at dåben må sætte skel mellem de døbt og de udøbte? Jeg er med på, at man ikke i dag kan sige, at udøbte er djævelens børn, men der er vel et før og efter dåben?

Ja, det er klart, men jeg har lært meget af et af de andre kommissionsmedlemmer, lektor i dogmatik Johanne Stubbe Teglbjærg Kristen-

sen, som har lært os, at der er ét perspektiv uden for dåben og et andet perspektiv inden for dåben. Dermed mener hun, at hvis man ser på dåben udefra, sætter den selvfølgelig skel mellem døbt og udøbt. De udøbte vil jo netop sige, at de ikke er med i den tro og den kirke, som dåben er indgangen til. Men set inde fra dåben er det skel ikke så afgørende, for når man døbes, døbes man til at leve det liv, som alle er skabt til at leve. Man kan altså ikke som døbt påstå, at man er et bedre menneske end ikke døbt, for alle er skabt på samme måde, men man kan sige, at den døbt lever i et ubrudt forhold til skaberen (det kaldes syndernes forladelse) og derfor er anderledes end ikke døbt liv. Det er selvfølgelig min udlægning af Johannes mere sofistikerede redegørelse. Men det svære er at omsætte den teologi i dåbsbønnerne.

Så det er bønnerne, I har arbejdet mest med?

Ja, men vi har også beskæftiget os meget med bibelteksterne og har forsøgt at finde nye dåbstekster. Nogle af os har fx forelsket os i Titusbrevet kapitel 3, men det er vanskeligt at bruge i et ritual

Hvad med den ærke-grundtvigske holdning, at Fadervor skal komme efter dåbens som den første dåbsgave til den døbt?

Det er vi ikke færdige med at tale om.

Kan menighederne komme til at bidrage?

Naturligvis tænker jeg, at vi skal lave et hørings svar, når materialet kommer. Jeg forsøgte også i begyndelsen af arbejdet at lave en lokal følgegruppe, men det viste sig, at kommissionsarbejdet ikke egnede sig til det. Nu indbyder jeg til en studiekreds om dåben i januar – februar, hvor vi skal drøfte dåbens teologi, dåbsritualets historie og det nuværende ritual, så vi er klar til høringen.

Tak for samtalen – og god fornøjelse med den sidste del af arbejdet.

Menighedsmøde v/Else Marie Bukdahl

Fhv. rektor for Det Kongelige Danske Kunstakademi Else Marie Bukdahl blev desværre nødt til at aflyse sit foredrag i efteråret. Det bliver i stedet gennemført på menigheds mødet *d. 10. marts* om Caravaggios kirkekunst - tradition og nybrud. Den store italienske barokkunstner Caravaggio (1571-1610) har givet både inderlige og perspektivrige maleriske tolkninger af, hvorledes kristendommen får ny betydning i en foranderlig og ustabil verden med udsigt til det uendelige rum. Og disse tolkninger rummer mange pejlemærker til vor tid, der netop er bestemt af stærke oplevelser af usikre grundforhold og udsigtsløshed, der hele tiden giver anledning til nye spørgsmål til det kristne budskab.

Tro og lidenskab

En litteraturkreds om Sigrid Undset ved Doris Ottesen.

Tirsdage mellem kl. 15. – 17 i konfirmandstuen i Immanuelskirken:

28. januar 2025: Om *Kristin Lavransdatter*

25. februar 2025: Om *Olav Audunsson i Hestviken og Olav Audunsson og hans børn*

25. marts 2025: Om *Ida Elisabeth og Den trofaste Hustru*

29. april 2025: Om *Artikler og taler fra krigstiden*

Menighedsmøde med Lene Koch

D. 3. februar vil professor em., dr.phil. Lene Koch fortælle om nyere kirkebygningers historie. Lene Koch har skrevet disputats om racehygiejne og tvangssterilisering i Danmark, men har efter sin pensionering i 2017 kastet sig over arkitekturhistorie og specielt kirkebygninger.

Digitalt kirkeblad

For første gang sendes dette blad digitalt til alle medlemmer. Det vil stadig findes fysisk i kirkerne. Hvis man ønsker at få det tilsendt i fysisk form, skal man henvende sig til Jesper Tang Nielsen (jtn@kvvv.dk).

Studiekreds: Dåben, dens historie og teologi

Tre onsdag mødes vi for at drøfte dåben og dåbsritualet i anledning af, at dåbskommissionen snart færdiggør første del af sit arbejde. Det finder sted i præsteboligen følgende dage:

Onsdag d. 29. januar: Dåbens teologi: Katolsk, luthersk og grundtvigsk dåbsforståelse

Onsdag d. 5. februar: Dåbsritualets historie: De oldkirkelige ritualer, Luthers ritualer, danske dåbsritualer

Onsdag d. 19. februar: Det nuværende dåbsritual og et nyt ritual

Der vil være mulighed for at forberede sig til de enkelte gange. Hvis man tilmelder sig til Jesper Tang Nielsen på jtn@kvvv.dk vil materialet blive tilsendt.

Bogreception

Jesper Tang Nielsen skrev i sine første år som præst kommentarer til prædiketeksterne og offentliggjorde dem på hjemmesiden. De er blevet anvendt af præster til prædikenforberedelse, og der opstod et ønske om at få dem i bogform. Forlaget Fønix udgav første bind til første tekstrække i november 2024. Det hedder *Om teksten*.

På Det Teologiske Fakultet har de studerende ønsket at udgive en samling af Jesper Tang Niensens prædikener. Det er blevet til en smuk bog med den præcise titel *Nitten prædikener*, som udgives primo 2025.

I anledning af begge udgivelser afholdes en reception i menighedssalen *torsdag d. 20. februar kl. 16.00*. Der vil være faglige samtaler på baggrund af bøgerne og mulighed for at købe dem til favorabel pris.

Kalender

Tirsdag 28. januar kl. 15.00: Læsekreds i Immanuelskirken om Kristin Lavransdatter

Mandag 3. februar kl. 19.30: Menigheds møde med Lene Koch i menighedssalen

Onsdag 29. januar kl. 15.30: Studiekreds i præsteboligen om dåben

Onsdag 5. februar kl. 15.30: Studiekreds i præsteboligen om dåben

Onsdag 19. februar kl. 15.30: Studiekreds i præsteboligen om dåben

Torsdag 20. februar kl. 16.00: Bogreception i menighedssalen

Tirsdag 25. februar kl. 15.00: Læsekreds om *Olav Audunsson i Hestviken og Olav Audunsson og hans børn* i Immanuelskirken

Mandag 10. marts kl. 19.30: Menigheds møde med Else Marie Bukdahl i menighedssalen

Tirsdag 25. marts kl. 15.00: Læsekreds om *Ida Elisabeth og Den trofaste Hustru* i Immanuelskirken

Tirsdag 29. april kl. 15.00: Læsekreds om *Artikler og taler fra krigstiden* i Immanuelskirken

Adresser

Præst: Jesper Tang Nielsen
Løngangsstræde 24,2., 1468 København K, tlf. 24 94 26 28
e-mail: jtn@kvvv.dk - hjemmeside: www.kvvv.dk

Københavns Valgmenighed

Formand:
Doris Ottesen,
Køjevænget 62, 2791 Dragør
Tlf. 26 83 46 42

Forretningsfører:
Karl Kristian Madsen
Hestkøb Vænge 39, 3460 Birkerød
Tlf. 4011 9100
Bank: 2191 - 6897622120

Kirketjener:
Kirstine Tougaard Møller
Flakholmen 19, 3th.
2720 Vanløse
Tlf. 25 76 24 07

Organist:
Kristian Olesen
Sankt Peders Stræde 8A, 4000 Roskilde
Tlf. 20 76 07 32

Vartov Valgmenighed

Formand:
Heiner Lützen Ank
Ahlefeldtsgade 26, 1tv., 1339 København K
Tlf. 53 34 16 05

Forretningsfører:
Niels Mattsson Johansen
Lysefjordsgade 10, 4tv., lejl. 2, 2300 København S
Tlf. 23 23 57 01
Bank: 6194 - 4170277452

Kirketjener:
Emil Nygård Johansen
Tagensvej 15, 2200 København N
Tlf. 26 37 48 54

Organist:
Kristian Olesen
Sankt Peders Stræde 8A, 4000 Roskilde
Tlf. 20 76 07 32

Valgmenighedernes hjemmeside er www.kvvv.dk

Bladets redaktion:
Jesper Tang Nielsen (ansvarshavende), Nanna Skovsted, Gudrun Haastrup
Forsidevignet: Peter Hentze

Afsender:

Københavns og Vartov
Valgmenigheder
Longangstræde 24, 2.
1468 København K

Gudstjenester i Vartov Kirke og Immanuelskirken*

Hvor intet andet er anført, varetages gudstjenesten af Jesper Tang Nielsen

24. december (Juleaften)

Immanuelskirken kl. 13.30

Vartov Kirke kl. 15.00

25. december (Juledag)

Vartov kl. 10.00

26. december (2. juledag)

Immanuelskirken kl. 10.00

1. januar (Nytårsdag)

Vartov Kirke kl. 16.00

5. januar (Helligtrekongers søndag)

Immanuelskirken kl. 10.00

12. januar (1. søndag efter helligtrekonger)

Vartov Kirke kl. 10.00

19. januar (2. søndag efter helligtrekonger)

Vartov Kirke kl. 10.00

Immanuelskirken kl. 16.00

26. januar (3. søndag efter helligtrekonger)

Vartov Kirke kl. 10.00

2. februar (4. søndag efter helligtrekonger)

Immanuelskirken kl. 10.00

9. februar

(Sidste søndag efter helligtrekonger)

Vartov kirke kl. 10.00

16. februar (Søndag septuagesima)

Immanuelskirken kl. 10.00

v/Doris Ottesen

23. februar (Søndag seksagesima)

Vartov Kirke kl. 10.00

2. marts (Fastelavns søndag)

Immanuelskirken kl. 10.00

Vartov Kirke kl. 16.00

9. marts (1. søndag i fasten)

Vartov Kirke kl. 10.00

16. marts (2. søndag i fasten)

Vartov Kirke kl. 10.00

Immanuelskirken kl. 16.00

23. marts (3. søndag i fasten)

Immanuelskirken kl. 10.00

Tidspunkt ifølge sommertid

30. marts (Midfaste søndag)

Vartov Kirke kl. 10.00

*Immanuelskirken ligger på Forhåbningssholms Allé 20, Frederiksberg.